

Управління культури
Черкаської обласної державної адміністрації
КЗ "Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка"
Черкаської обласної ради

Без права на забуття

**(До 70 - річчя визволення України
від фашистських загарбників)**

Методичні поради

Черкаси – 2014

Без права на забуття: (до 70- річчя визволення України від фашистських загарбників): методичні поради / КЗ ”ОУНБ імені Тараса Шевченка”; уклад. Н. Д. Вітавська , І. В. Терещенко. – Черкаси, 2014.– 24с.

Підготували

Н. Д. Вітавська
І.В. Терещенко

Редактор
Відповідальний за випуск
Комп’ютерний набір

Г.С.Круглякова
К.С.Бугаєнко
І.В. Терещенко

Підписано до друку 04.04. 2014. Тир.35. Ксерокс ОУНБ ім. Тараса Шевченка

Велика Вітчизняна війна. В час глибинних змін у суспільстві і в нашій психології з глибоким хвилюванням і болем читаємо знову її гіркі, наповненні стражданням, сторінки.

28 жовтня 2014 року виповнюється 70 років з часу звільнення України від фашистських загарбників. Український народ зробив вагомий внесок у розгром фашистської Німеччини. Він дав армії 6 млн. солдатів і офіцерів. Понад 2 тис. українців стали героями Радянського Союзу. Прошло 70 років, які відділяють нас від Перемоги. Але ніколи не забудуться сторінки війни: близько 250 українських сіл, спалених фашистами разом з населенням; 8,5 млн. чоловік, які закатували гітлерівці. На території Черкащини гітлерівці знищили понад 120 тис. чоловік цивільного населення. Всім відомі такі фашистські звірства, як спалення хутору Буда Чигиринського району, знищення у селі Вдовин Хутір 140 дворів і 490 жителів. 10 січня 1944 року у селі Острівець Уманського району було спалено 200 дворів і розстріляно 156 жителів. Така ж доля спіткала ще багато населених пунктів Черкащини та України. Шевченків край волею долі став ареною жорстоких боїв в різні роки війни. Двадцяти двом з'єднаним частинам на знак їх перемог у боях за визволення краю було присвоєно найменування Черкаських, двадцяти трьом – Корсунських, двадцяти – Уманських, 2063 воїни – українці були удостоєні звання Героя Радянського Союзу, з них 153 – з Черкащини. А місто Корсунь – Шевченківський нагороджено орденом Великої Вітчизняної війни.

Черкащина пишається своїми земляками – двічі Героями Радянського Союзу: генералом армії І. Д. Черняхівським і мужнім соколом І. Н. Степаненком; повним кавалером ордена Слави і Героєм Радянського Союзу І. Т. Драченком, воїнами-героями Г. Г. Бриком, О. К. Клинівським, І. Я. Лисенком, С. О. Литовченком, С. С. Запорожцем, А. І. Дробахою й багатьма іншими.

Навічно застиг на постаменті в Карантинній Слободі у Севастополі легендарний торпедний катер №52, яким командував Герой Радянського Союзу уманчанин А. Я. Кучерський. А на Сапун-Горі стоїть пам'ятник сину колгоспного конюха із с. Цибульова Монастирищенського району М. Я. Дзигунському, який повторив подвиг О. Матросова. Шлях танковим колонам на Воронячих висотах, які мали ось-ось ввірватися в Ленінград, командиром якої був черкащанин Олексій Смаг-

лій. Серед героїв-панфіловців, які стояли на смерть під Москвою, був і канівчанин Г. О. Петренко. У складі легендарного десанту Ольшанського у Николаєві до останнього подиху билися з ворогом і черкащани – заступник командира відділення БТР І. М. Удот та санітар матрос Г. Є. Тященко. Подвиг Гастелло у небі біля містечка Опочка на Псковщині повторив молодий льотчик, колишній учень Чапаївської середньої школи, Олександр Романенко.

Немає такої країни в Європі, де б не боролися з ненависним ворогом черкащани, як немає такого міста, через яке б не проходив фронт, яке б не звільняли чи не захищали вихідці і з землі Тараса. Чимало черкащан брали участь у антифашистському русі Опору в країнах Західної Європи, штурмі останньої цитаделі гітлеризму – рейхстагу. Історія так розсудила, що саме черкащанину генералу К. М. Дерев'янку із с. Косенівки Уманського району випала честь поставити крапку в останній трагічній сторінці Другої світової війни.

Наші пам'ять і совість велять нам не залишати поза увагою братських могил і пам'ятників на місцях колишніх концтаборів, що були на території нашої області, ветеранів війни, солдатських вдів та "дітей війни". Наш святий обов'язок вшанувати пам'ять загиблих, віддати належне живим учасникам і свідкам війни.

Тема патріотизм, пов'язана з наступаючим в 2014 році 70 - річчям визволення України від фашистських загарбників, була і є в центрі діяльності бібліотек. Проводячи заходи героїко – патріотичного спрямування, бібліотечні працівники мають пам'ятати, що у вихованні почуття любові до Батьківщини особлива роль належить історії війни, показу подвигу народу, вшануванню її учасників. Торкаючись та вивчаючи цей період в житті свого краю, своєї сім'ї, читачі вчаться служити державі, як це робили наші співвітчизники в роки війни. Важливою стане співпраця з ЗМІ. Слід систематично подавати анотовані списки літератури, що відображають різні періоди війни, запрошувати громаду до участі у тематичних заходах бібліотеки. На радіо організувати проведення циклу бесід «Наш край в роки війни: події і люди», тематичні презентації літератури.

Урізноманітнить цей напрямок роботи використання сайтів бібліотек та створення мультимедійних матеріалів. На сайтах слід розмістити державний логотип, присвячений 70 - річчю визволення України,

та створити розділ «Україна в битві за Перемогу», «Велика Вітчизняна в історії...району (міста)», їх систематично наповнювати матеріалами про проведення заходів бібліотеками ЦБС.

Доцільно створити відеоряди, слайд - шоу, тематичні ролики. Це можуть бути короткі відео розповіді (відео - презентації) про земляків ветеранів, дітей війни. Популярними можуть стати слайд - шоу про визначні героїчні місця району, про земляків – героїв тощо. Особливо цікавими будуть бук трейлери за творами», В. Шкляра «Залишенець», М. Бушина «Велика Вітчизняна війна 1941-1945 рр. та Черкащина», інших місцевих авторів. Створити мультимедійні матеріали можна за творами мистецтва на тему «Мистецтво, обпалене війною», за віршами М. Негоди «Степом, степом», та інших. Користуватимуться популярністю відео-подорожі «Велика Вітчизняна – говорять міста і села Черкащини (району)», «Україна: дорога до Перемоги», «Історія міста (села) де ти живеш», відео репортажі «Справи ветеранські», «Як живеш, ветеране?» та інші.

Рекламні буклети, закладки, постери, що відображають події війни в конкретному регіоні, слід поширити у всіх відділах бібліотеки, навчальних закладах, ветеранських організаціях, соціальних установах.

Актуальною є участь бібліотек у проведенні адвокаційних кампаній, а саме, громадських обговореннях «Стан соціального захисту ветеранів у районі», «Сучасна молодь – обізнаність та відношення до Великої Перемоги », інші.

В таких обговореннях бібліотеки будуть повноправними партнерами влади, соціальних служб, громади. Зокрема серед молоді можна провести опитування «Пам'ять про подвиг. Що ви знаєте про нього?», «Найкраща книга, фільм про Велику Вітчизняну» тощо.

Варто провести творчі та соціальні акції для ветеранів: обслуговувати вдома, наносити візити пошани ветеранам, дітям війни, які за станом здоров'я не можуть відвідувати бібліотеку. Доцільним було б надання інформації про соціальні пільги та гарантії для них, про місця оздоровлення для ветеранів. Таку інформацію можна знайти на сайтах Верховної Ради, Міністерств юстиції, соціальної політики. Традиційно важливого значення надавати наочним формам популяризації друкованих видань з використанням архівних документів, спо-

гадів, що носять красезнавчий характер, документальних фотоматеріалів тощо.

Пропонуємо розробку книжкових виставок:

**«Ніколи в серці не зітреться вогонь
тих днів і тих подій»**

- Україна дорогами війни (законодавчі матеріали, спогади, фотодокументи, історичні матеріали.)
- Сторінки безсмертного подвигу (історичні, архівні матеріали про воєнні події, роботу в тилу, концтабори.)
- Черкащина в роки Великої Вітчизняної війни (друковані та фотоматеріали про воєнні події на Черкащині, регіоні.)
- Рядки, обпалені війною (тема війни в творах письменників.)

«Вікопомний подвиг народу»

- Україна у вогні (історичні матеріали, фотодокументи, спогади)
- Вони воювали за Батьківщину (солдати Перемоги, партизанський рух, визволителі вашого регіону - друкована продукція, фотоматеріали)
- Словом та пензлем про буремні події (твори літератури і мистецтва про героїку подвигу)

Щоб інтерес до виставок збільшився, їх слід супроводжувати військовою атрибутикою - солдатськими шинелями, касками, фронтовими листами, озвучити оглядом літератури, демонстрацією на екрані комп'ютера відеокадрами про воєнні події.

Доповненням до наочних заходів стане демонстрування плакатів, малюнків («Ні війні!», «Молодь за мир!», «Фашизм не пройде!» та інші).

Окремо може бути створена виставка фотосвітлин, що діятиме протягом всього періоду. Тематика цієї виставки має відображати різні аспекти - від фотосвітлин з архівних та документальних матеріалів, особистих фото учасників боїв та їх побратимів, до фотосвітлин сьогодення за назвами: «Наш край в роки війни», «Герої війни - наші земляки», «Бойові нагороди наших ветеранів», «Батьки і діти Перемоги», «Живуть герої серед нас» та інші.

Організація тематичних заходів у бібліотеках, інших закладах та установах доцільна протягом року.

**Результатом творчого підходу бібліотекарів
стануть такі заходи:**

Дні Пам'яті: «Пам'ять залишається живою: вічна в долі моїх рідних», « Україно рідна, пам'яттю людською ти бережеш героїв імена», «В годину сувору і грізну дорослими стали вони».

Тижні Пам'яті: «За Батьківщину, за її долю, за честь і волю, за народ», «Ми будемо довго пам'ятати»: до циклу заходів тижня увійде урок - реквієм « Вінок безсмертя », година мужності «Їх подвиг пам'ятаємо завжди», літературно – музична композиція «Свято ціною в життя» та інші.

З метою вшанування пам'яті полеглих, поваги до ветеранів доцільно організовується місячник популяризації літератури, в рамках місячника – проведення тематичних масових заходів:

- «Ми перемогли разом» – година пам'яті;
- «Український жовтень» – хронометр пам'яті;
- «Немає гірше, ніж в неволі» – бесіда - спогад;
- «Війна в поезії та прозі» – літературний вечір;
- «Як визволяли Україну (Черкащину)» - Інтернет подорож. В місячник включити загальнорайонний конкурс на кращий масовий захід:«Хай пам'ять про війну нас всіх єднає».

Цікавими та повчальними будуть заходи, присвячені жінкам, які зі зброєю та санітарною сумкою пройшли шляхами війни, тим хто в тилу своєю працею прискорив нашу Перемогу. Особлива увага - проведенню вечорів вшанування солдатських вдов, «дітей війни».

Бібліотеки мають підтримувати тісні зв'язки з радою ветеранів, спільно здійснювати пошук колишніх фронтових побратимів, організувати з ними скайп - спілкування, підтримувати листування, складати «Книгу спогадів ветеранів».

Для залучення молоді до читання літератури історичного, патріотичного змісту бажано використовувати інтерактивні форми роботи, сприяти спілкуванню, веденню діалогу, прояву творчих ініціа-

тив. Для цієї аудиторії можна провести цикл заходів за участю ветеранів, істориків, працівників архівів, музеїв, як - от:

- «Наш край в роки війни»;
- «Ми звинувачуємо»;
- «Ще раз про війну: гірка правда та велика трагедія»;
- «Три погляди на війну: батьки, діти, онуки».

Під час проведення діалогів, зустрічей, дискусій доцільно обговорити питання:

- Перші передвісники війни 1941- 1945 років.
- Що свідчать архівні документи про перші дні війни.
- Втрати України (міста) в роки війни?
- Твори літератури і мистецтва про трагедію та подвиг українського народу.

Тут особливу увагу надати творчості літераторів, які зверталися до теми війни в Україні. Серед них твори письменників - земляків: повість В. Захарченка «Мобілізований», «Брат милосердний», збірки поезій М. Негоди «Ростуть сини», поема «Орля», новели С. Носаня «Війна не закінчилась», оповідання М. Фролової «Діти війни» та інші.

Бібліотеки силами молодіжної експедиції можуть ініціювати створення фото-літопису «Славу про подвиги ваші несем ми в серцях молодих». Тут будуть зібрані світлини односельців про події війни, про життя ветеранів сьогодні. Також в молодіжній аудиторії доречно провести конкурс творчої молоді на кращий літературний, музичний, відеотвір «Війна без права на забуття».

При підготовці цих заходів можна віднайти необхідні добірки у книгах:

– Литвин В. М. Україна у Другій світовій війні (1939-1945) /В. М. Литвин. – К.: Видавничий дім «Лі – Терра», 2004. – 464с.

– Бушин М. І. Велика Вітчизняна війна 1941-1945 рр. та Черкащина / М. Бушин – Черкаси: Вертикаль, 2005.- 329с.

– Вікопомний подвиг. Україна у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років [Образотворчий матеріал]: фотоальбом – К.: Фенікс, 2006. – 216с: фотоіл.

– Антологія творів письменників Черашчини про Велику Вітчизняну війну/упоряд. В Коваленко – Черкаси: вид. Чабаненко Ю., 2013. – 476с.

Також важливо скористатися добірками матеріалів та документів, наданих архівами, музеями, широко використовувати публікації в періодичних виданнях, матеріали на електронних носіях.

Особливого значення необхідно надати роботі з формування банку даних за матеріалами, що містять спогади учасників подій (району, міста), а також тих хто був на окупованій території, «дітей війни». Опрацьовані спогади, розповіді – це «усна історія Великої Вітчизняної війни», яка є унікальною. Зібрані матеріали мають увійти до регіональної Книги Пам'яті.

У зв'язку із зростаючим інтересом користувачів членів громади до цієї тематики доцільно складати попереджувальні довідки, інформаційні списки літератури, матеріали преси, на електронних носіях, інформ - досьє тощо.

У процесі роботи можна скористатися бібліотечним покажчиком «Наймолодша в Україні», розділ «Черкащина в роки Другої світової війни». Він допоможе бібліотечним працівникам і читачам зорієнтуватися в масиві матеріалів, що висвітлюють цей період в Шевченковому краї.

Бібліотеки мають приділяти постійну увагу формуванню довідково – бібліографічного апарату, зокрема створенню окремих тематичних картотек, як:

- « Дані про осіб (населеного пункту) очевидців, учасників 1941-1945 рр.»;
- «Дані про реабілітованих (населеного пункту), жертв репресій 40-х років »;
- «Архівні матеріали, фото світлини періоду 1941-1945 рр.».

Зважаючи на те, що поінформованість про ці події, особливо про жертви репресій, оstarбайтерів, недостатня, особливо серед молоді, завдання бібліотек – постійно проводити роботу серед громади з метою відновлення історичної правди, збереження пам'яті про перенесене, як засторогу злочинам проти людства.

Цей матеріал не є вичерпним, а доповненням до творчих доробок, ініціативних рішень кожного бібліотечного фахівця.

"Ще довго пам'яттю болітиме війна
До Дня скорботи і вшанування
пам'яті жертв війни в Україні".

Цей сценарій є орієнтовним. Ви можете вносити свої відповідні зміни та доповнення, активно використавши місцеві матеріали.

У фойє організована книжкова виставка "Ще довго пам'яттю болітиме війна". Святково прикрашений зал українською національною символікою.

Ведучий:

Щороку в травні ми відзначаємо День перемоги. Дорогою ціною заплатив український народ за участь у найстрашнішій за всю світову історію війні 1941-1945 рр. Не щезне в пам'яті людській, не йде в забуття великий подвиг і велика трагедія нашого народу – його битва, його перемога над фашистами.

Для України вікопомним буде 28 жовтня 1944 року – звільнення від фашистських загарбників.

Ведуча:

Ніхто не забутий; На попіл ніхто не згорів:

Солдатські портрети на вишитих крилах пливуть. І доки є пам'ять в
людей і живуть матері,

Допоки й сини, що спіткнулись об кулі, живуть.

Їх прийняла війна, лишивши списки
загиблих у праведнім бою,
застигли в тузі обеліски,
в гранітнім каміннім строю.

Пам'ятайте, друзі, цих людей довіку,
Тих, хто повернувся і поліг в боях.

І вклонімось всі ми низько до землі їм,

Квітами устелим їх тернистий шлях.

Ведучий:

Нелегке наше сьогоднішня не може заступити радості приходу весни, а разом з нею і Дня Перемоги.

Цей день залишиться для нас завжди затьмареним від гіркоти втрат і осяяний сонцем Перемоги. Його наближали, як могли, люди, котрим було дуже нелегко в ті воєнні літа і яким найважче сьогодні. У довічному боргу наше покоління і перед тими ветеранами війни, кому пощастило пройти через горнило битв і дожити до світлого Дня Перемоги. Все менше їх залишається в життєвому строю. Даються взнаки і опалена війною молодість, сирі окопи і бліндажі, голод і холод, хвороби і рани. Їхні груди вкриті медалями, на скронях – сивина. Але вони пам'ятають ті страшні часи, хоч часто їм і не хочеться про них згадувати.

Ведуча:

Мільйонам людей назавжди врізався в пам'ять перший день Великої Вітчизняної війни. Чорною тінню фашистської навали, димом пожеж, смертю і руїнами звалився він на нас. І враз неділя 22 червня 1941 року, мирний день відпочинку, обернувся довгими роками страждань.

Ведучий:

Спинись, проклятий супостате,
На світ востаннє подивись:
За тіло матері розп'яте
Сини на пару піднялись.
У бій за наші ниви,
За ясний сміх дитячий,
За юний спів щасливий,
За славний труд гарячий.
Вперед, полки суворі,
Під прапором свободи,
За наші ясні зорі,
За наші тихі води.

Ведуча:

Сонце палило нестерпно,
гнулось садове гілля.
Падали яблука в серпень,
глухо стогнала земля.
Рвали снаряди їй груди.

Всюди гриміла війна.
Падали скошені люди,
їх не щадила війна.

Ведучий:

Мільйони людей забрала страшна війна. Це важко усвідомити. Смерть однієї людини – це трагедія. А коли мільйони... Загиблим не болить. У живих продовжують кровоточити рани: у ветеранів, які втратили своїх друзів - однополчан, рідних і близьких, душі, які простріляні похоронками, у рано посивілих дітей війни, які не побачили своїх батьків і пережили пекло окупації.

Ведуча:

Люди в усьому світі знають про звіряче обличчя фашизму з книг, документальних та художніх фільмів. Все менше залишається тих, хто пам'ятає злочини фашистів зі свого трагічного досвіду.

Запрошуємо до слова ветерана Великої Вітчизняної війни... (Виступ ветерана)

Дякуємо вам за те, що поділилися з нами своїми спогадами. Для вас і всіх присутніх звучить музичний дарунок.

Ведучий:

На окупованій території гітлерівці знущалися над мирним населенням та військовополоненими. Вони масово розстрілювали жителів міст і сіл, не жаліючи ні старих, ні малих, піддавали нелюдським тортурам полонених солдатів і офіцерів, партизанів, підпільників, тисячами примусово вивозили працездатних громадян на каторжні роботи до Німеччини, руйнували пам'ятники національної культури, житлові будинки, підприємства, розкрадали майно громадян та загальнонаціональні цінності. Ідеологи фашизму проповідували надуману расову теорію про вищість арійської раси – раси господарів, покликаних керувати іншими народами. Люто ненавиділи фашисти радянських людей, слов'янські народи – поляків, білорусів, українців, росіян. Розроблялися і виконувалися плани масового фізичного знищення, поневолення тих, хто залишився живим.

Ведуча:

Техніка знищення населення окупованих країн була садистською, сягнула небачених розмірів. Гітлерівці вкрили Європу павутиною похмурих катівень, організовували жажливі "фабрики смерті". Кров хо-

лоне в жилах при згадці про такі табори смерті, як Дахау, Освенцім, Майданек, Бухенвальд, Заксенхаузен та подібні їм, в яких по-звірячому закатовано й знищено декілька мільйонів чоловік. У конц-таборах недолюдки творили злочини, яких історія людства ще не знала. Людей катували, практикували на них досліди, труїли газом, спалювали в крематоріях. Для відбору німці ставили планку на висоті 120 см. Всі діти, які могли пройти під цією планкою, відправлялися до крематорію. Знаючи про це, діти витягувалися як тільки могли, піднімали вгору голови, стараючись потрапити до групи тих, кого залишають в живих...

Поділитись своїми спогадами просимо...

(Виступ запрошеного)

Ведучий:

Тільки на окупованій території СРСР фашисти замучили й знищили близько 10 млн. мирних жителів, в тому числі жінок, дітей, людей похилого віку. Скрізь окупанти вводили примусову рабську працю з каторжним режимом. Мільйони людей, яких вивезли до Німччини або залишили на окупованій території, утримувалися в неволі, як раби в давнину...

"Березень, 12, Ліозно, 1943 рік. Дорогий, добрий татусю!

Пишу я тобі листа з німецької неволі. Коли ти, татусю, будеш читати цього листа, мене в живих не буде. І моє прохання до тебе, батьку: покарай німецьких кровопивць.

Це заповіт твоєї помираючої доні.

Кілька слів про маму. Коли повернешся, маму не шукай, її розстріляли німці. Коли допитувалися про тебе, офіцер бив її нагайкою по обличчю. Мама не витерпіла і гордо сказала: "Ви не злякаєте мене побоями. Я впевнена, що чоловік повернеться назад і викине вас, підлих загарбників, звідси геть." І офіцер вистрелив мамі в обличчя...

Татусю, мені сьогодні виповнилося 15 років, і якщо б зараз ти зустрів мене, то не впізнав би свою доню. Я стала дуже худенька, мої очі запали, коси мені постригли наголо, руки висохли, схожі на граблі. Коли я кашляю, з рота йде кров – мені відбили легені.

... я рабня німецького барона, працюю у німця Шарлена прачкою, перу білизну, мию підлогу. Працюю дуже багато, а їм два рази

на день в кориті разом зі свинями. Живу я в сараї, де дрова, в кімнату мені заходити не можна. Два рази я втікала від господарів, але мене знаходив їхній двірник. Тоді сам барон зривав з мене сукню і бив ногами. Я втрачала свідомість. Потім на мене виливали відро води і кидали в підвал. Тільки смерть врятує мене від жорстоких побоїв.

Не хочу більше мучитися рабинею у проклятих, жорстоких німців... тату, відомсти за маму і за мене.

Прощавай, добрий татусю, йду помирати...

Твоя доня "

Ведуча:

А скільки матерів, сестер, коханих чекали і не дочекалися своїх синів, братів, чоловіків. У народі надаремно кажуть, що час не владний над материнським горем. І скільки б не минуло років і десятиліть від того недільного ранку, коли пролунало страшне слово "війна", вони ніколи не принесуть спокою матерям, діти яких віддали найдорожче – життя у боротьбі з фашистськими загарбниками.

Ведучий:

До тебе, людино, звертаюсь:
Залиш на хвилинку щоденні турботи.
З собою побудь у глибокій скорботі,
Згадай чоловіка, товариша, брата,
Дружину, сестру чи посивілу матір.
Перед трагічною хвилиною мовчання
словами говорити неможливо.
Оця хвилинка більше нам розкаже,
Ніж тисячі, а чи мільйони слів.
Солдатів подвиг, про який сьогодні
Дізнались ми, не вимовить словами,
А тільки серцем можна це сказати,
Але воно, на жаль, не має мови,
Лиш має біль. І тому я прошу
Солдатів пам'ять вшанувати мовчанням.

Хвилинка мовчання.

Ведуча:

Йшов 1945 рік. Велика Вітчизняна війна радянського народу проти фашистських загарбників наближалася до переможного кінця. Навесні Радянська Армія підійшла до столиці фашистської Німеччини – міста Берлін. З 16 квітня по 8 травня була проведена остання наступальна операція Великої Вітчизняної. Радянські війська, які на той час вже мали перевагу в живій силі і техніці, за участю бойових частин Війська Польського нанесли кілька сильних ударів на широкому фронті, розбили берлінське угруповання противника на частини і оточили їх. Берлінською операцією командував Маршал Радянського Союзу Г.К. Жуков.

20 квітня почався штурм Берліна. 25 квітня завершилося оточення берлінського угруповання, радянська Армія зустрілася з частинами союзників – американською армією.

Битва за Берлін тривала до 2 травня. Особливо запеклим був штурм рейхстагу – лігва фашистського звіра. Над рейхстагом замайорів Червоний прапор, який символічно став прапором Перемоги над фашизмом. Гарнізон ворога капітулював у ніч на 2 травня. Бої з окремими групами ворога, які проривалися з оточення, продовжувалися до 5 травня.

Ведуча:

8 травня 1945 року представники німецького верховного командування підписали в Карлсхорсті (передмістя Берліна) акт про капітуляцію збройних сил фашистської Німеччини. Ворог здався. Переможне завершення Великої Вітчизняної війни значило крах гітлерівського "нового порядку", звільнення поневолених народів Європи, врятування світової культури і цивілізації від фашизму. День 9 травня став Днем Перемоги, великим святом всього людства.

Ведучий:

Упав Берлін.
Іще боями гула розвихрена земля,
а вже з барвистими квітками
вступила тиша на поля.
І сходив мир на доли й води.
І в гарячковий стук сердець.
Удари з заходу і сходу
сказали ворогу: "Кінець!" "Кінець!"
Незборна правди сила,
замок гармат охриплий спів. Кінець.
І тиша оглушила людей, що звикли до громів.
І всі звели до сонця чола, що довго снилось їм у млі.
І стало тихо так навколо, мов не було
іще ніколи такої тиші на землі.

Ведуча:

Хочеться зібрати всі квіти землі і покласти їх до ніг ветеранів.
(Вручення квітів і подарунків ветеранам)
Присутні разом виконують пісню "День Перемоги".

«Мрію, щоб світ був з війною не знайомий!»
(Сценарій вечора)

На сцені на імітованому кургані каска та плащ-намет, свічки та квіти.

Ведучий: Стій! Час замри і озирнися в минуле. Озирнися на тих, кого зараз немає, хто з каменя дивиться на нас з висоти своїх пам'ятників. Стій! Зупинись! Ніколи не проходи байдуже повз гранітної стіни, на якій визолоченими буквами вписані імена тих, що полягли на полі бою, закатованих у фашистських концтаборах, спалених, повішених, знищених, але не скорених. Зупинись— постій —мовчки - згадай...

Ведучий: Пам'ять... Вона не має початку і не має кінця. Чекали запізнених листів з фронту матері, що не повірили похоронці, наречені, сестри, дружини, а сини стали старшими від своїх батьків. Тіла солдат, полеглих у землю давно стали землею і завдяки одному сер-

цю, яке перестало битися тоді, сьогодні на нашій землі б'ються тисячі сердець!

Ведучий: Війна, що прийшла на українську землю червневим ранком 1941 року, увірвалася до кожної сім'ї, до кожної оселі, відібрала мільйони молодих життів, спотворила нашу чудову природу, перетворила у руїни тисячі міст і сіл. Проте наш народ залишився незламним у титанічній битві, якої ще не знала історія. Він боровся за свободу і переміг. Серед тисяч солдатських автографів на стінах Рейхстагу чимало українських імен.

На сцені гасне світло. Лунає музика вальсу.

Голос за сценою: Тієї пам'ятної червневої пори, як і завжди, догоряв рожевий світанок в обіймах спраглої ночі, замріяно лунали останні звуки шкільного вальсу... Випускники 41-го кружляють парами, вони ще не знають, що через декілька хвилин о 4 годині ранку вони закружляють у кривавому танку війни...

Повільно вмикається світло. Юнаки та дівчата танцюють. З'являється юнак з фотоапаратом. Всі підбігають до нього, стають для фотографування.

Фотограф: Увага! Увага! Знімаю! Десятикласник: Історичний момент, запам'ятаймо 21 червня 1941 року, школа нашого міста. Десятикласниця: Нас 35. Десятикласник: 17 дівчаток, 18 хлопців. Десятикласниця: Через 5 років з нашого класу вийдуть 5 лікарів, 6 вчителів, 9 інженерів, 10 військових, 3 актори, 2 журналісти.

Знов лунає вальс. Раптом гасне світло, лунає голос Левітана «От советского информбюро...». На сцені дівчатка у випускних сукнях та хлопці у гімнастках..

Ведучий: Війна... Навіщо ти нам потрібна?! Дай відповідь. В чому привабливість забирати з сімей ні в чому не винних людей. Що тобі це дає? Чи може ти так граєш? Заради втіхи віднімаєш? Гуркіт гармат, річки крові, гори мерців... коли це закінчиться? Невже ти думаєш, що неподоланна? Та ні! Адже після зустрічі з тобою бійці повертаються, вони тебе перемагають! Проти тебе можна знайти зброю - це безстрашність та воля до Перемоги. Ні - зрадництву! Ні - страху! Стій, Війна, тебе ніхто не любить, ти - ніхто! Йди і не повертайся! Прощавай! Йди на віки!

Ведучий: Війна, навіщо ти почалась? Скільки безневинних життів ти забрала! Скількох дітей ти залишила сиротами! Скількох людей скалічила! Ти забираєш юнаків, багато з яких ніколи не повернуться додому. Їхні батьки назавжди залишаться без своїх, може єдиних, дітей. Їхні наречені, дружини, будуть довіку чекати їх з фронтів. Навіщо ти несеш крамолу в міста і села, країни та континенти, навіщо залишаєш в пам'яті людській жахи, які будуть передаватися з покоління в покоління. Ти ніколи не знайдеш співчуття в очах тих, душі чиїх близьких ти забрала і віддала небу. Геть! ніколи не приходь до нас.

Ведучий :

Я про війну багато прочитала,
З глибоким сумом оглядала
Сторінки страшної історії Землі,
Що принесли у світ жахливий час війни.
Лилася кров, текли струмки печалі.
І небосхил був чорний від журби.
Йшла смерть за смертю...
Мати проводжала
На боротьбу своїх рідненьких синів.
Там сліз було немов дощу із неба.
Стогнала від жорстокості душа.
І суще затуманилося тінню, —
Бо Мати Божа сльози пролила.
Хоч лихоліття ті перетерпіли люди,
Та біль і досі душі їх ятрить
І коли б тільки не герої мужні,
То зараз в мирі не змогли б ми жити!

Звучить музика. Дівчата йдуть зі сцени. Включається світло, на сцені кілька акторів у лахмітті.

Ведучий: Мільйони людей в усьому світі знають про звіряче обличчя фашизму з книг, документальних та художніх фільмів. Все менше залишається тих, хто пам'ятає злочини фашистів зі свого трагічного досвіду. Ведучий: На окупованій території гітлерівці знущалися над мирним населенням та військовополоненими. Вони масово

розстрілювали жителів міст і сіл, не жаліючи ні старих, ні малих, піддавали нелюдським тортурам полонених солдат та офіцерів, партизан, підпільників, тисячами примусово вивозили працездатних громадян на каторжні роботи до Німеччини.

Голос: Хто ти, жінко з дитятком малим?

Для чого встаєш ти над містом німим?

Кого ти кличеш сама вночі?

До кого звертаєшся, плачучи?

- Ні, не жива я

-То тінь моя.

Свого убивцю шукаю я!

Розтанув сніг на могилі сухій.

Заплакав син новороджений мій.

Бо він передчасно побачив світ.

В дорозі, де кров 'ю змила я слід.

В путі, по якій на смерть нас вели,

Де синові вперше крикнуть дали...

І, вбивши мене, закопали з ним,

З моїм немовлям, Із сином живим...

Я вмерти не можу в сирій землі,

Я бачу його рученята малі,

Як сильно пручався він тільцем слабким,

Як брили землі нависали над ним!

Ведучий : Війна від Москви до Берліну - це 26 тисяч кілометрів і 27 мільйонів загиблих радянських людей. Це значить 10800 вбитих на кілометр, 22 людини на кожні 2 метри землі!

Ведучий : 27 мільйонів загиблих за 1418 днів. Це значить 19 тисяч вбитих щоденно, 800 людей на годину, 13 чоловік кожної хвилини! Вдумайтесь! Кожний шостий мешканець нашої країни загинув під час війни!

Ведучий : Травень сорок п'ятого був щедрим на тепло, буйно квітучий бузок, величні пахучі оберемки якого кидали солдатам, що поверталися в рідні краї з важких воєнних доріг. На них чекали! Чекали чоловіка, батька, коханого ... Але повернулися не всі — чорні хустини

печалі ще довго покривали передчасно посивілі голови солдатських вдів. Скільки ж їх — молодих, вродливих, убитих горем — залишилося жити самотньо. Такої сумної статистики тоді не вів ніхто. Кажуть, що у війни не жіноче обличчя — у неї обличчя вдови.

Ведучий: Чим виміряти невимовний біль вдовиного серця, невичерпний смуток її очей, коли й донині пам'ятає, як у домівку прилетіла страшна звістка: «Ваш чоловік загинув смертю хоробрих». Відразу ж обірвалися всі надії.

Ніхто не забутий. Чимало незгод випало на їхню долю. Тому на їх обличчях передчасно з'явилися глибокі зморшки, голови покрилися інеєм сивини.

Ведучий : Якби вітром зірвало чорні хустки з голів матерів та дружин, вони б закрили небо скорботними птахами... Біль і туга не мають національності, материнське горе висловлюється всіма мовами пронизливо і глибоко. За скорботу матерів, які, мов сиві журавки, виглядають загиблих синочків, немає прощення війни.

Ведучий : На попіл ніхто не згорів...
 Солдатські портрети
 На вишитих крилах пливуть.
 І доки є пам'ять людей
 І живуть матері, доти й сини,
 Що спіткнулись об кулі, живуть.

Учасники вечора виносять портрети солдат, з'являються журавлики. Звучать дзвони.

Ведучий: Крізь дощі і сніги, крізь роки і лихоліття говорять з нами ті, хто не посміхнеться сьогодні, не зустрине цю весну. Вклонімося їм низько!

Ведучий : Оголошується хвилина мовчання на пам'ять про полеглих в ту страшну війну.

Хвилина мовчання.

Ведучий: Наш земний уклін усім, хто виніс роки окупації та пекло концтаборів, хто піднімав з руїн і відроджував нашу Україну. Дорогі ветерани! Ваша мужність, життєва мудрість, ставлення до ратного і

громадянського обов'язку — це високий приклад для наслідування. Наш обов'язок - бути гідними вашого життєвого подвигу, утверджуючи мир, злагоду та суспільну гармонію на українській землі.

Вручення квітів ветеранам.

**«Антологія творів письменників Черкащини
про Велику Вітчизняну війну»
(презентація видання)**

В залі проведення презентації –постери періоду війни та післявоєнного періоду. На екрані демонструються світлини письменників Черкащини, чії твори увійшли до збірника . Світлини супроводжує музичний твір нахштатл «Степом, Степом », «Про Дніпро» чи інші.

1 ведучій: В жовтні 2014 – 70 років визволення України від фашистських загарбників. Пройшло 70 років, які відділяють нас від Перемоги.

2 ведучій: Чорний смерч війни спопелив 27 мільйонів жителів. У кровопролитній битві з фашизмом Україна втратила кожного шостого свого жителя. Війна ..Це страждання цілого народу . Про неї сказано мільйони слів, написано мільйони книг, пісень.

1 ведучій:Війна трагічно пройшла по долях наших земляків, її сторінки знайшли своє відображення у творчості літераторів нашого краю.

Бібліотекарі : на фоні слайд – шоу по творчості письменників та музичного супроводу.

1-й : читає уривок з вірша В. Симоненка «Баба Онися»;

2-й : читає уривок вірша М. Негоди «Пішли на фронт»;

3-й : читає уривок з вірша Н. Віргуш «Солдат».

1-й бібліотекар: Перед Вами, шановні читачі, антологія письменників Черкащини про найбільшу з воєн у світовій історії. Рядки поезії, що прозвучали, увійшли до її першого розділу «Поезія». Героїку тих подій у своїх поезіях втілили також інші автори, чия творчість представлена у видані.

(Іде розповідь про авторів розділу та їх творчість).

Розповідь – візуалізацію продовжують 2-й, 3-й, бібліотекар...

На екрані – кадри воєнної хроніки. Потім світлини творчості Черкаських письменників.

2-й бібліотекар: Сергій Лукович Носань – заслужений діяч мистецтв України . Лауреат премії В. Симоненка та ім. М Старицького. Нині в доробку письменника більше 40 книг. Його новела «Війна не закінчилась» увійшла до даного збірника. (Звучить цитата з твору).

«А далі – гострим зблиском промайнути у пам'яті слова «Як жаль Гурію, цих хлопців, як жаль! Нізащо ж, ні за цапову душу гинуть! Вищять всіх! З великими руками поженуть під кулі, міни, снаряди».

3-й бібліотекар: Ця новела – пам'ять про страшні сторінки історії України. Це – непроходящий біль ветерана та предосторога тим, хто зараз розпалює воєнне протистояння.

« Дихай земле, раннім срібнороссям.
Запахом нескошених хлібів.
Дихай, земле, свіжим сінокосом.
Мирним небом, чистим голубам .
Дихай, земле, веснами щорічно.
Та не дихай порохом війни ».

1-й бібліотекар: Майя Фролова відома дитяча письменниця. Багато її творів присвячено воєнному дитинству, дітям війни, в чий свідомості війна оселилась назавжди. Її оповідання «Ліс» - це війна дитячими очима.

1-й ведучий: Нині колишні «діти війни» вже дідуся і бабусі. З ними колись відійде в небуття гірка правда війни. Прожити ними життя – це частина історії нашого народу. (Звучить пісня на слова Б. Окуджави « До побачення, хлопчики»)

2-й бібліотекар: До розділу «Проза» даного видання також увійшли твори письменників Черкащини Миколи Негоди, Василя Захарченка... (перелік авторів та творів) коротка розповідь.

Все супроводжується відеоматеріалами, пов'язаними з проведенням заходів з популяризації творів письменників в бібліотеках району.

1-й бібліотекар: Перед Вами ще одна книга розкрито героїку подій та довгий шлях до Перемоги. Це видання – шана тим, хто захистив

Україну, це – збірка кращих творів Черкаських письменників про найкривавішу війну.

2-й бібліотекар: У виданні ви, наші читачі, знайдете різні відображення війни писаних авторами різних поколінь і віку, і тих, хто сам воював, і тих, чиє дитинство обпалила війна, і тих, для кого учасники війни вже стали дідусями, і тих, хто про війну чув і знає з розповідей. Авторів книги об'єднує їхня родова чи доленосна закоріненість у Черкащину. Ця антологія – пам'ять про краян, що поклали на вітар Перемоги – життя.

1-й ведучий:

«Позначена болем дорога,
немов зарубцьований шрам.
Отак ця свята Перемога
У спадок дісталася нам».

2-й ведучий:

«День Перемоги сонцем після грому.
Живим осяяв душі і серця.
І мов у пісню шлях наш був додому –
Звитяжний шлях, щасливий без кінця.»

Рекомендована література:

Луньова І.Є. Вклонімося великим тим рокам [робота бібліотек Дніпропетровщини по патріотичному вихованню] /І. Є. Луньова // Бібліотечний форум України – 2009.-№2.-с.18-19.

Соціокультурна місія бібліотек у збереженні історичної пам'яті: [з досвіду роботи бібліотеки Корсунь - Шевченківської ЦБС] /ОУНБ ім. Тараса Шевченка: підгот. В. М. Шкретій.- Черкаси, 2005,-5с.

Публічні бібліотеки – центри соціально - правової інформації: метод. рекомендації / ОУНБ ім.. Тараса Шевченка; уклад. Л.С. Шумко.- Черкаси, 2008- 12с.

Література про подвиг народу як засіб формування патріотизму у молодого покоління // Шкільна бібліотека.-2009.-с.109-112.

Роль бібліотек Хмельниччини у патріотичному вихованні населення [з досвіду роботи Хмельницької МЦБС] / Хмельницька ОУНБ; підгот. І. Синиця.- Хмельницький,2011.- 11с.

Богза Н. Публічна бібліотека в процесі трансформації: від інформаційної установи – до центру місцевої громади /Н. Богза // Бібл. Планета. – 2011.- №4.- с.18-21.

Кучерява Н. Сучасні напрямки патріотично - краєзнавчої роботи в бібліотеках / Н. Кучерява // Бібл. форум Україна. – 2005.-№3.- с.53-55

Інтернет – ресурси

Клуби за інтересантами в бібліотеках, Херсонська ОУНБ ім. Олесь Гончара [Електронний ресурс] .- Режим доступа :[http:// www. lib. kherson.ua/ kbo_2 _09 - 3/htm](http://www.lib.kherson.ua/kbo_2_09_3/htm) – Назва з екрану. – Перевірено: 25.03.2014.

70 – річчя Великої Перемоги – роль бібліотек та ГО у відзначенні [Електронний ресурс].- Режим доступу: www.uspishnasprava.org. –Назва з екрану. – Перевірено: 25.03. 2014.

Велика Вітчизняна війна і наш край [Електронний ресурс].- Режим доступу: [www.sites. google.com/ site/ narcbs](http://www.sites.google.com/site/narcbs) – Назва з екрану.- Перевірено : 25. 03. 2014.

Великі війни [Електронний ресурс].- Режим доступу:www.iz-istorii.biz.- Назва з екрану. Перевірено: 25. 03. 2014.